TEKSTI **EIJA NISKANEN**
KUVAT **STUDIO GHIBLI**

Studio Ghiblin taru

Miten käy rakastetun animaatioyhtiön, kun perustajat vetäytyvät eläkkeelle?

Kun animaattorit **Hayao Miyazaki** ja **Isao Takahata** perustivat Studio Ghiblin vuonna 1985, he tuskin osasivat ennustaa, että yhtiöstä tulisi yksi maailman tunnetuimmista animaatiobrändeistä. Monet Ghiblin piirroselokuvat kuten *Naapurini Totoro* ja *Prinsessa Mononoke* ovat muodostuneet klassikoiksi. Kansainvälisestä arvostuk- ▶

■ **Henkien kätkemä (2001).**

sesta todistavat myös palkinnot Oscarpatsaasta Berliinin elokuvajuhlien Kultaiseen karhuun.

Studio Ghibli on nostanut animaatioelokuvat maailman johtavien elokuvafestivaalien esityssarjoihin ja vakuuttanut katsojat siitä, että animaation kautta voi käsitellä painokkaita ja monimutkaisia teemoja.

Miyazaki ja Takahata olivat kokeneita ammattilaisia jo ennen Ghiblin perustamista. Kumpikin pestautui aikoinaan Toei Doga -animaatioyhtiöön: ranskalaista kirjallisuutta opiskellut Takahata (s. 1935) aloitti ohjaajaharjoittelijana 1961 ja valtio- ja taloustieteitä lukenut Miyazaki (s. 1941) piirtäjänä 1963. Toei Doga oli 1960-luvulla Aasian suurin animaatiostudio. Yhtiön tavaramerkkejä olivat Disney-tyylinen täysliikkeinen animaatiojälki ja pitkän elokuvan tarinankerronta. Siellä Takahata ohjasi vuonna 1968 ensimmäisen pitkän animaationsa. Miyazaki erikoistui animoimaan Toei-tuotantojen vauhdikkaimmat kohtaukset. Miehet työskentelivät usein yhdessä.

Nyt Miyazaki ja Takahata ovat eläköitymässä pitkien animaatioelokuvien ohjauksesta, ja Ghiblin tulevaisuus on auki. SK tapasi Takahatan Pariisissa markkinoimassa viimeisekseen jäävää elokuvaa *Prinsessa Kaguyan taru*.

Ennen Takahatan haastatteluja eurooppalaistoimittajia neuvotaan olemaan kysymättä Studio Ghiblin tulevaisuudesta. Studion edustajan mukaan Takahata on saanut tarpeekseen kysymyksistä, joihin hänellä ei ole antaa vastausta. Studion jatkosuunnitelmat ovat tuottaja **Toshio Suzukin** harteilla.

Pariisilaishotellin pihalla perinteisessä japanilaisessa tunika-asussa ja varvastossuissa leppoisasti käyskentelevä Suzuki antoi kesällä tv-haastattelulausunnon, josta levisi sosiaalisessa mediassa huhu, että Ghibli olisi lopettamassa tuotantoyksikkönsä. Todellisuudessa Suzuki spekuloi haastatteluissa erilaisilla jatkostrategioilla ja heitteli ilmaan retorisia kysymyksiä.

Ghibli siis jatkaa, mutta millä konseptilla, kun nimekkäät ohjaajaveteraanit vetäytyvät taustalle?

Studion kouluttamat nuoremmat animaattorit ovat toki tehneet yksittäisiä ohjauksia, ja vuonna 2001 avatun Ghiblimuseon johtamisesta animaationtekoon siirtynyt Miyazakin poika **Goro** on ohjannut jo kaksi elokuvaa, mutta sitä teosta, joka näyttäisi Goro Miyazakin oman näkemyksen animaation mahdollisuuksista, odotellaan vielä. Parhaillaan hän viimeistelee Ghiblin osatuottamaa tv-animaatiosarjaa *Ronja ryövärintyttären* pohjalta.

Sarja on tietyn historiallisen kaaren päätepiste: Hayao Miyazaki ja Isao Takahata aikoivat 1970-luvulla tehdä *Peppi Pitkätossusta* tv-sarjan ja matkustivat Ruotsiin kysymään **Astrid Lindgreniltä** lisenssiä. Lupaa ei myönnetty, mutta Tukholman Vanhassakaupungissa tehdyt luonnokset päätyivät vuosia myöhemmin osaksi elokuvan *Kikin lähettipalvelu* kaupunkikuvaa.

Manttelinperijän paikka on siis Ghiblillä vielä auki. Sellaiseksi povattu **Yoshifumi Kondo** kuoli yllättäen esikoisohjauksensa *Sydämen kuiskaus* jälkeen.

Prinsessa Kaguyan taru kertoo bambupuun rungon sisältä löytyvästä pikku prinsessasta. Kuusta kotoisin oleva Kaguya kasvaa vauvasta kiotolaiseksi aatelisneidoksi, jonka kohtalo on sinetöity.

Samantapainen aihe esiintyi jo humoristisena sivujuonena Takahatan aiemmassa elokuvassa *Naapurini Yamadat*, ja sen takana on pitkä historia.

"Kahdeksan vuotta sitten muistin 1960-luvulla Toei Dogalla kehitellyn aiheen ja puhuin siitä Suzukille", Takahata selvittää.

"Toeilla oli luonnosteltu erilaisia tarinaversioita klassisen 900–1000-luvuilta periytyvän *Bambunleikkaajan tarun* tuottamiseksi."

Tarinaa ei koskaan animoitu Toeilla, mutta se esiintyy monessa muussa animessa sivujuonena ja yksi live-elokuvakin aiheesta on tehty.

"Kahdeksan vuotta sitten en vielä ajatellut itseäni *Kaguyan tarun* ohjaajaksi. En ole edes suuresti kiinnostunut Japanin keskiajan Heian-kaudesta, johon tarina sijoittuu. Aloin esituottaa kahta muuta projektia, mutta kun ne eivät edistyneet, palasin *Bambunleikkaajan taruun*."

"En työstänyt sitä suoraan kuvittaen alkuperäistarinaa, jossa bambunleikkaa- ▶

Mantteliperijän paikka on Ghiblillä auki.

■ Julistegrafiikkaa elokuvaan Prinsessa Kaguyan taru (2013).

■ Naapurini Totoro (1988).

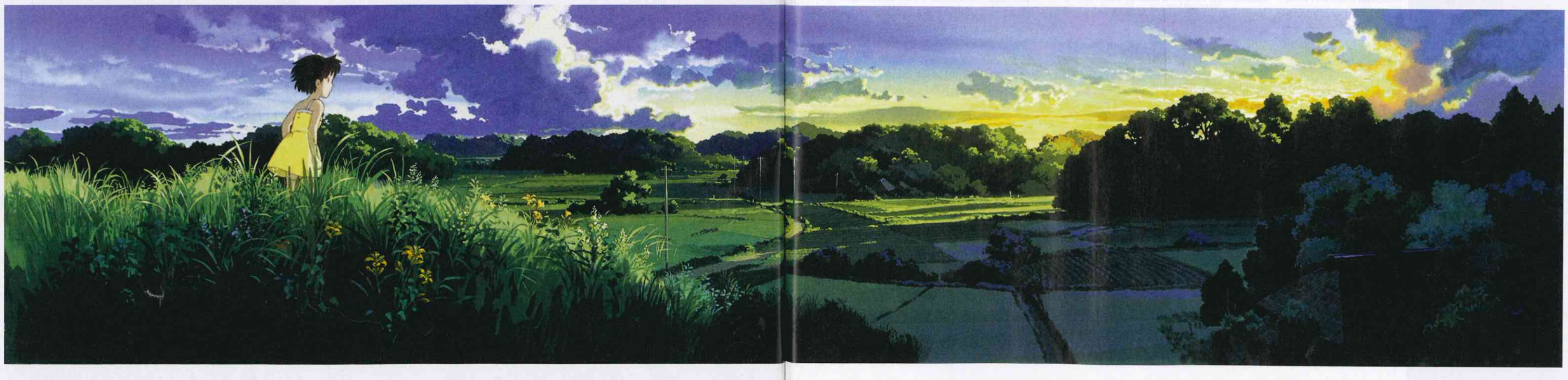

Sysäys studion perustamiseen oli Miyazakin pitkä sarjakuva.

■ Ponyo rantakalliolla (2008).

■ Prinsessa Mononoke (1997).

ja on keskushenkilö, vaan käänsin näkökulmaa enemmän prinsessan sisäiseen ristiriitaan. Jos olisin tehnyt tämän elokuvan nuorena, siitä olisi tullut varmasti erilainen."

Perinteinen japanilaistarina sopii hyvin Takahatalle, jonka kaikki elokuvat tapahtuvat Japanissa eivätkä Miyazakille ominaisissa eurooppalaisvaikutteisissa fantasiamaisemissa.

Takahatan Japania voivat olla nykyajan kaupunki ja maaseutu elokuvassa *Only Yesterday*, sodan hävinneen maan lasten tragedia tai *Naapurini Yamadojen* humoristinen katsaus perhe-elämään. Jopa *Pom pokon* ihmisen kaltaiset supikarhut pysyvät tiukasti kiinni japanilaisessa tarustossa ja lähihistoriassa.

Takahata ja Miyazaki jättivät Toein 1970-luvulla. Ennen Ghiblin perustamista he tuottivat, ohjasivat ja piirsivät yhteistyönä tv-animaatiota eri yhtiöille, myös Italian RAI:lle.

Varsinainen sysäys oman studion perustamiseen oli Miyazakin pitkä sarjakuva *Tuulen laakson Nausicaa*, jota hän piirsi *Animage*-lehdelle.

Kun mangan pohjalta päätettiin tehdä elokuva, takapiruksi nousi *Animagen* päätoimittaja Toshio Suzuki, joka on edelleen Studio Ghiblin johdossa oleva monitoimimies.

Nausicaa tehtiin *Animage*-lehden kustantajan kautta, mutta seuraavan animaatioelokuvan *Laputa – Linna taivaalla* tuotantoa varten perustettiin vuonna 1985 Studio Ghibli. Useimpien Ghibli-animaatioiden säveltäjä **Joe Hisaishi** löysi tiensä Ghibli-laatutiimiin *Nausicaan* myötä. Takahatan elokuvista *Prinsessa Kaguyan taru* on kuitenkin ensimmäinen, johon Hisaishi sävelsi musiikin.

"Tunnen totta kai Hisaishin hyvin, koska Miyazakin *Nausicaan* tuottajana pestasin hänet ensi kertaa tuotantoihimme töihin", Takahata kertoo.

"*Nausicaa* oli Hisaishin ensimmäinen elokuvasävellys. Sitä ennen hän oli säveltänyt minimalistista modernia musiikkia. Alun perin Miyazakin *Tuuli nousee* ja minun *Prinsessa Kaguyani* piti laittaa tuplaensi-iltaan samaan aikaan, mutta kun se ei onnistunut, saatoin viimein käyttää Hisaishin musiikkia omassa ohjauksessani. Hän oli aina sanonut haluavansa säveltää yhden elokuvani."

Tunnusmelodian laulaa Takahatan jäähyväiselokuvalle soveltuvasti laulunlekijä ja buddhalainen nunna **Kazumi Nikaido**.

Studio Ghibli henkilöityy Miyazakiin, mutta myös Takahatan animaatiot *Tulikärpästen hauta* ja *Pom poko* ovat arvostettuja ja palkittuja. Ohjaaja mainitsee saaneensa vaikutteita ranskalaisesta animaatiosta.

"**Paul Grimault** on yksi syy, miksi teen animaatiota. Ja venäläinen **Juri Norstein**."

Prinsessa Kaguyan tarun hienovarainen, perusanimesta tyystin poikkeava, tyhjää kuvapintaa hyväksi käyttävä len- ▶

■ Pom poko (1994).

■ Porco Rosso (1992).

■ Liikkuva linna (2004).

Studio Ghiblin pitkät elokuvat

- Hayao Miyazaki: *Tuulen laakson Nausicaa* (1984)
- Hayao Miyazaki: *Laputa – Linna taivaalla* (1985)
- Isao Takahata: *Tulikärpästen hauta* (1988)
- Hayao Miyazaki: *Naapurini Totoro* (1988)
- Hayao Miyazaki: *Kikin lähettipalvelu* (1989)
- Iwao Takahata: *Omoide poroporo* (1991)
- Hayao Miyazaki: *Porco rosso* (1992)
- Iwao Takahata: *Pom poko* (1994)
- Yoshifumi Kondo: *Sydämen kuiskaus* (1995)
- Hayao Miyazaki: *Prinsessa Mononoke* (1997)
- Iwao Takahata: *Naapurini Yamadat* (1999)
- Hayao Miyazaki: *Henkien kätkemä* (2001)
- Hiroyuki Morita: *Kissojen valtakunta* (2002)
- Hayao Miyazaki: *Liikkuva linna* (2004)
- Goro Miyazaki: *Maameren tarinoita* (2006)
- Hayao Miyazaki: *Ponyo rantakalliolla* (2008)
- Hiromasa Yonebayashi: *Kätkijät* (2010)
- Goro Miyazaki: *Kukkulan tyttö, sataman poika* (2011)
- Hayao Miyazaki: *Tuuli nousee* (2013)
- Iwao Takahata: *Prinsessa Kaguyan taru* (2013)
- Hiromasa Yonebayashi: *Marnie* (2014)

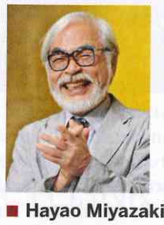

■ Hayao Miyazaki

SYYS-KAUSI 2014

5.10. AVANTI! JA ESA-PEKKA SALONEN
klo 19.00 Vanha Ylioppilastalo, Helsinki
Esa-Pekka Salonen, kapellimestari
Kristiina Helin, ohjaaja
Esa Pietilä Trio
Esa Pietilä: Graffiti Play
Igor Stravinsky: Sotilaan tarina

29.10.–1.11. TERO SAARINEN CO & AVANTI!
klo 19.00 Aleksanterin teatteri
Maurice Ravel: Gaspard
George Crumb: Vox Balaenae
Riku Niemi: Samalle aaltopituudelle

1.11. TOSHI ICHIYANAGIN SÄVELLYSKONSERTTI
klo 14.00 Kauniaisten musiikkijuhlat, Uusi Paviljonki

AVANTI! & TAITE RY "RAKKAUS-KUOLEMA-LUOPUMINEN"
13.11. klo 19.00 Taidetehdas, Porvoo
8.12. klo 18.00 Ateneum, Helsinki
Tuomas Hannikainen, kapellimestari
Sibelius / Runeberg: Hundra vägar har min tanke
Sibelius / Runeberg: Mustasukkaisuuden yöt
Sibelius / Lybeck: Ödlan (Sisilisko)
Sibelius / Runeberg: Flickans Årstider
Sibelius / Poe: Korppi ja Kuolema

AVANTI!

avantimusic.fi

"Oleellista on viivan elävyys."

nokas piirrostyyli on kerännyt kriitikoilta ylistäviä arvioita.

"Japanilainen viivankäyttö tulee kiinalaisesta perinteisestä siveltimellä tehdystä tussipiirroksesta, joka jatkui Japanissa. Oleellista on viivan elävyys, miten se levenee, ohenee ja ilmaisee myös psykologisia tiloja", selittää Takahata.

"Käytin tätä hyväkseni kohtauksessa, jossa prinsessa pakenee palatsista. Kohtauksessa viivankäyttö muuttuu täysin aiemmista kohtauksista, ilmaisten ei vain ulkoista rajua liikettä, vaan ennen kaikkea henkilön sisäistä mielentilaa."

"Yleinen japanilainen animaatiopiirrostyyli on tasapaksua ja kuin kynällä piirrettyä. Itse pyrin käyttämään viivaa kuvaavana elementtinä, luotan viivan energiaan. En näe, että animaation tulisi pyrkiä yhdennäköisyyteen todellisuuden kanssa. Se yhteys syntyköön katsojan päässä."

Normaalista kalvoanimaatiosta poiketen *Kaguyan* taustoja ei piirretty eri kalvoille kuin henkilöhahmoja. Sekä henkilöt että taustat luotiin samalle kalvolle. Yksinkertainen maalaustyyli korostaa maalaismaisemien kauneutta.

Vuosi 1988 on merkkipaalu Studio Ghiblin historiassa. Takahata ohjasi mestarillisen sodanvastaisen draaman *Tulikärpästen hauta* ja Miyazaki *Naapurini Totoron*, jonka nimihahmo nousi studion tunnusmaskotiksi.

Siitä lähtien studion maine ja menestys ovat jatkuneet: yhtiön elokuvista puolet ovat olleet Japanissa vuoden suosituimpia.

Maailmanmarkkinat avautuivat 1990-luvulla. 1996 Ghibli solmi levityssopimuksen Disneyn kanssa ja vuoden 2001 *Henkien kätkemä* oli studion lopullinen kansainvälinen läpimurto.

Studio Ghibli on tietoisesti pyrkinyt erottumaan Japanin valtavan animeteollisuuden joukosta. "Emme tee animea vaan animaatiota", on ollut motto alusta saakka.

■ **Kikin lähettipalvelu (1989).**

Myös Ghiblin studiopolitiikka poikkeaa muista japanilaisista animaatiostudioista. Yleensä työkeikka kerrallaan palkattavat ja piirustusmäärän mukaan palkkansa saavat japanilaisanimaattorit ovat Ghiblillä olleet kuukausipalkalla vuoden 1989 menestyselokuvasta *Kikin lähettipalvelu* lähtien. Studiolla on jopa oma päiväkoti työntekijöiden lapsille.

Välikuvien piirustusta ja väritystä ei alihankita halvemmista Aasian maista. Työsuojalla on juurensa 1960-luvun Toein ajoilta, jolloin Takahata ja Miyazaki toimivat uutterasti animaattoreiden ammattiyhdistyksessä. Strategia on kannattanut: Ghibli-tyyli ei olisi näin taidokasta ilman vakituista, talon sisällä koulutettua animaattorikuntaa. **SK**

Prinsessa Kaguyan taru esitetään Rakkautta & Anarkiaa -festivaalilla 19. syyskuuta.

KALLION TYÖRYHMÄ

Ville osti käytettyjä autoja Saksasta, arvotavaraa kuolinpesistä, myi edelleen ja tienasi mukavasti.

Mutta taantuma juorulehden juttu hyydytti bisneksen.

Tuttu lähikauppias ehdotti kahvipakettia kylkiäiseksi.

Mainostoimisto ehdotti huutokauppaa, jossa lähtöhinta olisi aina yksi euro.

Ville osti lavan halpaa kahvia
järjesti huutokaupasta kansanjuhlan
tilasi näkemyksen maan parhaalta markkinatutkimusfirmalta

MAAILMASSA ON DATAA YLLINKYLLIN.
PULAA ON ÄLYKKÄISTÄ JOHTOPÄÄTÖKSISTÄ.

IRO
Research & Consulting
www.iro.fi